

Mensen maken onze provincie

Verkiezingsprogramma 2023-2027 voor de Provinciale Staten, PvdA provincie Utrecht

PARTIJ VAN DE ARBEID

Mensen maken onze provincie

Verkiezingsprogramma 2023-2027
voor de Provinciale Staten
PvdA provincie Utrecht

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Leidende principes	6
› gezonde mensen, gezonde dieren, gezonde omgeving	
› de mens centraal in het middenbestuur	
› ongelijkheid vraagt om ongelijk investeren	
› iedereen telt mee	
1 Wonen in de provincie	8
2 De groene provincie	11
3 De klimaatneutrale provincie	14
4 De werkende en lerende provincie	16
5 De mobiele provincie	19
6 De bruisende provincie	22
7 De zichtbare provincie	24
8 De investerende provincie	25

Inleiding

Het is lang geleden dat de provincie zo in beeld was als bij de komende verkiezingen. Of je het nu hebt over de woningnood, de klimaatverandering, de stikstofuitstoot, het tekort aan huisvesting voor vluchtelingen of de overgang naar schone energie: er wordt naar de provincie gekeken voor oplossingen. De keuzen die het provinciebestuur de komende vier jaar maakt, zijn niet alleen bepalend voor de toekomstige inrichting van Utrecht, maar ook voor de onderlinge solidariteit en de saamhorigheid tussen haar inwoners, gemeenten en regio's. Dat maakt een sterke PvdA in het provinciebestuur belangrijker dan ooit.

De PvdA koestert al het moois dat de provincie Utrecht te bieden heeft: een sterke economie, vitale dorpen en steden, het groene landschap, prachtige buitenplaatsen en ander erfgoed, en dat alles centraal in Nederland. Die kwaliteiten zijn bijzonder, maar ze staan ook onder druk. Nieuwe woningen voor meer mensen, klimaatverandering en de overgang naar schone energie doen een beroep op de schaarse ruimte. Om ook in de toekomst een groene, gezonde en sociale provincie te blijven, moet het bestuur belangrijke keuzes maken. Die zijn niet altijd makkelijk. Voor de PvdA is van belang dat de uitwerking eerlijk en sociaal is en dat de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen. "Hard op de grens maar met perspectief voor de mens" is onze manier om te zeggen dat we om het algemeen belang te dienen noodzakelijke keuzes niet uit de weg gaan, maar daarbij wel naast de mensen willen blijven staan.

De afgelopen vier jaar heeft de PvdA vol overtuiging deelgenomen aan het bestuur van de provincie Utrecht. En we hebben het verschil weten te maken: bij het sneller bouwen van betaalbare woningen, het toegankelijk maken van cultuur voor alle jongeren, betere aansluiting van het MBO op de arbeidsmarkt, de aanleg van nieuwe natuur en bijvoorbeeld de proef met gratis openbaar vervoer voor ouderen. Daar willen we de komende jaren een schep bovenop doen. Met dit programma laat de PvdA zien hoe zij verantwoordelijkheid wil nemen voor de grote veranderingen die nodig zijn.

Leidende principes

In dit programma beschrijven we welke plannen de PvdA heeft op de onderwerpen waar de provincie zich dagelijks mee bezig houdt. Dat doen we door de bril van vandaag, terwijl we er ons van bewust zijn, dat we niet alles kunnen voorzien wat er de komende vier jaar op de provincie af zal komen. Daarom zijn we bij het opstellen van dit programma uitgegaan van vier leidende principes, die we ook kunnen gebruiken om ons standpunt te bepalen in zaken die we nu nog niet kennen.

› Gezonde mensen, gezonde dieren, gezonde omgeving

Terwijl we dit programma schreven, waren er demonstraties tegen de stikstofplannen van het kabinet. Begrijpelijk, want eigenlijk waren dat geen plannen. Er is een doelstelling voor de vermindering van de uitstoot van stikstof en er was een kaartje, dat inmiddels alweer van tafel is. Maar geen plannen die een helder toekomstbeeld schetsen voor de boeren, die ingrijpende veranderingen op zich af zien komen. Dat toekomstbeeld is in de ogen van de PvdA absoluut nodig.

Dat betekent niet dat we willen morrelen aan het doel om de stikstofuitstoot fors omlaag te brengen. Te lang hebben we economie voorrang gegeven op gezondheid, natuur en dierenwelzijn. Maar we moeten de draagkracht van de aarde niet blijven overschrijden. De omgeving waarin we leven is van grote invloed op de gezondheid van mensen, planten en dieren. Dat geldt ook voor de woonomgeving, waarvan de kwaliteit sterk kan lijden onder zaken als luchtvervuiling en geluidsoverlast. Daarom zullen we niet alleen ontwikkelingen in de agrarische sector, maar ook op het gebied van woningbouw, wegeaanleg en de overgang naar duurzame energiebronnen, altijd toetsen aan hun invloed op de kwaliteit van de leefomgeving. Want welvaart is meer dan alleen economische groei.

› De mens centraal in het middenbestuur

Inwoners denken bij de leefomgeving niet altijd aan hun provincie. Terwijl het provinciebestuur en de besluiten die het neemt van grote invloed zijn op hoe wij wonen, werken en leven. Of het nu gaat om de vraag waar wel of niet gebouwd kan worden, hoe boeren en natuur een duurzame toekomst kunnen hebben, of waar wel of geen bussen rijden: van de besluiten die de provincie daarover neemt, merken mensen direct de gevolgen. De PvdA stelt bij ieder besluit de mens en de gevolgen voor mensen centraal. Dat betekent niet alleen dat de PvdA zelf met mensen in gesprek blijft, maar ook dat zij van het provinciebestuur en de provinciale organisatie verwacht, dat mensen betrokken worden bij besluiten die hen aangaan. En de PvdA zou de PvdA niet zijn, als zij daarbij niet vooral oog zou hebben voor mensen die het economisch en sociaal moeilijk hebben, wat tot uitdrukking komt in het derde leidende principe:

› Ongelijkheid bestrijden met ongelijk investeren

We hebben het vaak over de kloof. Maar het gaat al lang niet meer alleen over de groeiende kloof tussen arm en rijk of die tussen praktisch en theoretisch opgeleid. Op tal van onderwerpen groeien de spanningen tussen groepen in de samenleving en worden discussies onverzoenlijker. Je ziet dat mensen niet meer mee kunnen komen, afhaken en uiteindelijk slachtoffer worden.

De oplopende spanningen zijn het gevolg van de groeiende ongelijkheid en tweedeling in Nederland. En die komen rechtstreeks voort uit een kabinetsbeleid dat jarenlang is uitgegaan van de eigen kracht van mensen, marktwerking en individualisering. De "Atlas van afgehaakt Nederland" laat haarscherp zien dat gebieden met een lage opkomst bij verkiezingen en veel stemmen op rechts-populistische partijen één-op-één samenvallen met gebieden waar het mensen economisch, sociaal en op het gebied van gezondheid slecht gaat. Te veel mensen voelen zich daar niet meer gezien door de overheid en haken daarom af. De overheid moet naast de mensen gaan staan en hen steunen als ze in de snel veranderende wereld even moeilijk mee kunnen komen. Dat betekent dat je ongelijkheid moet bestrijden door ongelijk te investeren, namelijk daar waar je er de mensen mee helpt die op eigen kracht niet hebben kunnen meeprofiten van alles wat ons land te bieden heeft.

› Iedereen telt mee

Ook in Utrecht worden mensen op hun werk, op school of gewoon op straat gediscrimineerd en buitengesloten. Racisme en discriminatie, op welke grond dan ook, zijn een gif, dat mensen uitsluit en het 'samen' in samenleven uitholt. De PvdA verworpt elke vorm van discriminatie en racisme. Iedereen, ongeacht geslacht, leeftijd, geloof, cultuur, huidskleur of geaardheid, moet zichzelf kunnen zijn. De strijd tegen discriminatie en uitsluiting vergt vastberadenheid en een lange adem. Iedereen moet er een bijdrage aan leveren: maatschappelijke organisaties, het onderwijs, werkgevers, iedereen, net als uiteraard de overheid. Wat ons betreft neemt de provincie het voortouw om discriminatie en uitsluiting uit te bannen en zo te werken aan een provincie waarin iedereen volwaardig meetelt, om te beginnen met het verder ontwikkelen van de Sociale Agenda waarvoor de PvdA het initiatief heeft genomen. En we zijn het aan onszelf verplicht om altijd het goede voorbeeld te geven.

1 | Wonen in de provincie

Wat is er aan de hand?

Er heerst een wooncrisis in Nederland. En nergens is de druk op de woningmarkt zo hoog als in en om Utrecht en Amsterdam. In onze provincie is de wachttijd voor een sociale huurwoning opgelopen tot meer dan 13 jaar. Voor koopwoningen en zelfs voor huurwoningen wordt meer geboden dan de vraagprijs om maar aan het huis te kunnen komen. Wonen hoort een grondrecht te zijn, maar is de speelbal van beleggers en speculanten geworden.

Versnelling van de nieuwbouw staat daarom bij iedereen op de agenda, ook bij de provincie. Toch kan de provincie soms een belemmering zijn voor nieuwbouw. Behoud van groene ruimte, provinciale wegen die geen extra verkeer aankunnen of stikstofuitstoot kunnen redenen zijn om geen groen licht te geven voor nieuwbouwprojecten. Maar als de tijden veranderen moet je ook je prioriteiten durven herzien en de bakens verzetten om de wooncrisis op te lossen. In dit hoofdstuk doen we daar concrete voorstellen voor.

Ondertussen is er ook aandacht nodig voor bestaande woningen. In sommige wijken en buurten staat de leefbaarheid onder druk. Groen is voor de leefbaarheid van wijken van groot belang. De provincie moet samen met gemeenten blijven werken aan verbetering van bestaande wijken en buurten, zodat de hele provincie een leefbaar thuis vormt voor al haar inwoners. De afgelopen jaren hebben we zo al samengewerkt in bijvoorbeeld Utrecht Overvecht, Zeist Vollenhoven, Soesterkwartier in Amersfoort en Nieuwegein Muntenbuurt.

Wat vindt de PvdA?

Huizen zijn bedoeld om in te wonen, niet om erin te beleggen. Een betaalbare woning is een basisrecht. Daarom moet de versnelling van de bouw van goede en betaalbare huizen doorgaan. Maar de ruimte is te schaars en de tekorten zijn te groot om de markt zomaar zijn gang te laten gaan. De PvdA wil de rol die de provincie heeft in de verdeling van de soorten woningen die worden gebouwd zoveel mogelijk benutten, zodat ontwikkelaars en woningbouwverenigingen die huizen bouwen waar ook echt behoefte aan is: voorrang voor sociale huurwoningen, betaalbare woningen voor middeninkomens en woningen voor ouderen. Daarmee brengen we ook de doorstroming op gang.

De provincie Utrecht is van plan om 10.000 woningen per jaar bouwen. Omdat de PvdA wil dat Utrecht een provincie voor iedereen is, vraagt zij daarbij in het bijzonder aandacht voor die groepen, die zelfstandig maar moeilijk aan een betaalbare woning kunnen komen. Samenwerking met het Rijk en de gemeenten is absolute voorwaarde. Het ombouwen van leegstaande kantoren en bedrijfsgebouwen en flexwoningen kunnen helpen de wooncrisis zo snel mogelijk op te lossen. We kunnen de woningbouw ook versnellen door samen met gemeenten, woningbouwverenigingen en beleggers het bouwen van prefabwoningen beter mogelijk te maken. Voor ons is het uitgangspunt dat we energieneutraal bouwen, of nog liever: woningen die energie opleveren (zoals dat is uitgewerkt in het convenant duurzaam bouwen).

Wat gaan we doen?

- Woningen bouwen we zoveel mogelijk binnen de steden en dorpen, het liefst bij knooppunten van openbaar vervoer. We zijn voor een zelfbewoningsplicht van koopwoningen om speculatie tegen te gaan, zodat ook starters op de woningmarkt een eerlijke kans krijgen. Bij woningbouw binnen steden en dorpen moet daar dicht bij voldoende groen worden aangelegd.
- Iedere stad en ieder dorp moet woningen kunnen bouwen als dat nodig is om levensvatbaar te blijven. Met de gemeente kijken we naar wat wél mogelijk is. Kan woningbouw binnen een bestaand dorp niet, dan zoeken we samen naar verantwoorde mogelijkheden aan de rand van de bebouwde kom en we betrekken inwoners daar tijdig bij.
- Als een bouwplan niet past binnen de regels van de provincie (die in de zogeheten omgevingsverordening staan), dan gaan we met de gemeente in gesprek om een oplossing te vinden. Het belang van levensvatbare kernen en dat van woningzoekenden wegen daarbij even zwaar als het beschermen van het buitengebied en het voorkomen van meer autogebruik.
- We kijken verder naar hoeveel woningen er in de polder Rijnenburg kunnen worden gebouwd. Om te beginnen ontwikkelen we samen met de stad Utrecht het scenario Klein Rijnenburg: de bouw van 25.000 woningen in combinatie met natuur, sporten recreatie, waterveiligheid een goed openbaar vervoer. Daarbij betrekken we de plannen voor woningbouw langs de A12.
- Bij de verdeling van het soort woningen dat we bouwen, willen we op zijn minst 40% huizen voor sociale huur, 40% middenhuur of koopwoningen voor middeninkomens en 20% vrije sector. Bij de bouw van een nieuwe wijk krijgen de sociale-huurhuizen, woningen voor middeninkomens en woningen die geschikt zijn voor ouderen voorrang.
- Zolang er vanwege de stikstofcrisis weinig vergunningen kunnen worden verleend, geven we aan het bouwen van woningen voorrang boven de aanleg van wegen en het bouwen van bedrijfspanden.
- We bekijken serieus naar de mogelijkheid om flexwoningen te bouwen buiten de bestaande bebouwingsgrenzen.

2 | De groene provincie

- De provincie blijft gemeenten steunen bij het sneller huisvesten van statushouders en het maken van voldoende opvangplekken voor asielzoekers en breidt die ondersteuning uit als er meer plekken nodig zijn. Als gemeenten hun aandeel in de opvang niet leveren, treedt de provincie op (door middel van de toepassing van de zogeheten escalatieladder van het Interbestuurlijk Toezicht).
- Met de komst van steeds meer studenten in Utrecht groeit ook de behoefte aan huisvesting van deze groep. Daarom moeten we plekken voor voldoende studentenhuizen aanwijzen.
- Bij boerderijen maken we het mogelijk op bescheiden schaal huizen te bouwen die in de plaats komen van agrarische bedrijfsgebouwen (rood voor rood, zoals dat wel wordt genoemd). Daar zijn mooie voorbeelden van in de vorm van woongroepen van ouderen of juist combinaties van ouderen en jongeren. We moeten daarbij wel voorkomen dat het landschap verrommelt.
- We gaan door met de groep experts die gemeenten helpt bij het versnellen van woningbouwprojecten (de flexpool).
- In antwoord op de sterke vergrijzing van de provincie ondersteunen we gemeenten bij het opstellen van goede woon-zorgvisies, zodat die voldoende seniorenwoningen bouwen waar wonen en zorg kunnen worden gecombineerd. Daarmee bevorderen we de doorstroming, waardoor woningen die eerst door die ouderen werden bewoond vrijkomen voor jonge gezinnen en starters.
- We stellen 25 miljoen Euro beschikbaar om met gemeenten de kosten te delen van subsidies en leningen waarmee de verduurzaming van huizen kan worden betaald. Dat is in de eerste plaats bestemd voor huishoudens die het zelf niet kunnen betalen, terwijl ze vaak wel in slechte huizen wonen. We verwachten van elke gemeente dat die hieraan meedoet. Voor Verenigingen van Eigenaars stellen we een afzonderlijke provinciale subsidieregeling in.
- We zetten ons er voor in om samen met de gemeenten in kwetsbare wijken de woonkwaliteit en de wijkvoorzieningen te verbeteren en de sociale problemen, de veiligheid en het onderwijs aan te pakken. Het is wel belangrijk dat het Rijk zijn aanpak vitale wijken voortzet.
- Op veel plekken ervaren mensen (geluids)overlast van bijvoorbeeld het spoor en van snelwegen. Waar de provincie verantwoordelijk is nemen we zelf maatregelen om de situatie te verbeteren. Zijn Rijkswaterstaat of Prorail verantwoordelijk, dan vragen we hen om er iets aan te doen. Waar dat kan, combineren we de maatregelen met het plaatsen van zonnepanelen.
- Bij gebiedsontwikkelingen gebruiken we de Handreiking gezonde leefomgeving van de GGD. Als het om water(veiligheid) en aanpassing aan de klimaatverandering gaat, vragen we de waterschappen aan tafel.
- We trekken de komende vier jaar 30 miljoen Euro uit om binnenstedelijke woningbouw te versnellen en de woningen betaalbaar te houden. We vullen daarmee aan wat gemeenten er zelf insteken.

In het landelijk gebied is een ongekeerde inspanning nodig om de natuur te herstellen, de waterkwaliteit te verbeteren en de uitstoot van broeikasgassen omlaag te brengen. Eén van de redenen waarom het slecht gaat met de natuur, is de hoge stikstofneerslag. De tijd voor vrijblijvende maatregelen en uitstel is voorbij. De Raad van State heeft in 2019 een glasheldere uitspraak gedaan: eerst moet de neerslag van stikstof omlaag en de natuur zich herstellen, voordat er weer vergunningen voor woningbouw, wegeaanleg en andere activiteiten kunnen worden verleend.

De rijksoverheid wil dat de provincies per gebied plannen maken om verschillende doelen tegelijk te verwezenlijken: minder stikstof, betere waterkwaliteit en voor het klimaat minder broeikasgassen. Dat betekent onder andere onvermijdelijk dat de veestapel zal moeten krimpen. Het zal van boeren een enorme omschakeling vragen om op een andere manier hun geld te verdienen: meer biologisch, minder intensief, met het zelf verkopen van hun producten aan mensen in de buurt, misschien ook op een andere plek of zelfs met heel andere bedrijfsactiviteiten zoals het opwekken van energie, natuurbeheer, recreatie of zorg. Het Rijk stelt voor die overgang grote bedragen beschikbaar en dat biedt kansen, maar daarmee zijn de begrijpelijke onrust en de zorgen van boeren niet weg.

Wat vindt de PvdA?

Natuur en de gezondheid en welzijn van mensen gaan hand in hand. Een gezonde en soortenrijke natuur levert schone lucht en schoon water en is dus van levensbelang. Die natuur en de kwaliteit van de natuur moeten we voor toekomstige generaties verbeteren en in stand houden.

Het omschakelen naar vormen van landbouw die bijdragen aan natuurherstel of de natuur in ieder geval niet langer schade toebrengen, zal veel vragen van onze agrarische ondernemers. Zij kunnen de kosten niet zonder meer doorberekenen in de prijzen van hun producten, omdat die prijzen in een open economie op internationale markten worden bepaald. Bij de omschakeling naar bijvoorbeeld kringlooplandbouw hebben zij dus steun nodig, onder meer van de provincie.

De verschillen tussen agrarische ondernemers zijn groot. Sommigen hebben bedrijven die een uitstekend inkomen opleveren en zijn heel kapitaalkrchtig. Anderen leven onder de armoedegrens. Wij hebben er vertrouwen in dat de agrarische ondernemers in onze provincie de noodzakelijke omslag kunnen maken, maar de provincie moet de onderlinge verschillen in acht nemen en per bedrijf heel precies bezien wat mogelijk en wenselijk is. Agrarische ondernemers zijn creatief en nemen al vaak het voortouw in het doorvoeren van veranderingen in hun bedrijfsvoering. De provincie moet ze daarbij, ook financieel, ondersteunen.

De noodzakelijke omslag in het landelijke gebied, de manier waarop ons eten wordt geproduceerd, kun je niet los zien van de noodzakelijk omslag in wat wij eten. Ongezond eten is makkelijker en goedkoper gemaakt dan gezond eten en de toegang tot gezond eten is niet eerlijk verdeeld. Door minder dierlijke eiwitten (vlees en zuivel) te eten en meer plantaardige, dienen we niet alleen onze eigen gezondheid, maar ook die van de planeet. Door minder vee te houden stoten we minder broeikasgassen uit en

spelen we bovendien landbouwgrond vrij waar we plantaardig voedsel voor mensen kunnen verbouwen in plaats van voer voor dieren.

Op de natuur in de provincie willen we niet alleen zuinig zijn, we willen die versterken door meer bos aan te leggen en door uitbreiding van het NatuurNetwerkNederland (NNN) en door meer natuur in gebieden die aan het NNN grenzen, de zogeheten Groene Contour. Wat ons betreft zijn er in het Natuurnetwerk hier en daar mogelijkheden voor recreatie, maar niet voor economische activiteiten zoals commerciële boskap. Zulke boskap kan alleen in apart voor dat doel aangelegde bossen, bijvoorbeeld op agrarische grond.

In en om de natuur liggen mooie recreatiegebieden, zoals de Vinkeveense Plassen, Haarzuilens, het Henschotermeer en natuurlijk Amelisweerd. Veel inwoners bezoeken en waarderen die gebieden. Het onderhoud van deze gebieden en van de fiets-, vaar- en wandelroutes erin en ertussen vraagt onze voortdurende aandacht. Daarbij moeten we rekening houden met de uiteenlopende behoeften van de bezoekers en de draagkracht van de verschillende gebieden.

De kwaliteit van het oppervlaktewater in de provincie is niet goed. Net als voor stikstof gelden hiervoor Europese regels. Als we daar niet aan voldoen kan het ook als gevolg van de waterkwaliteit in de toekomst onmogelijk worden vergunningen te verlenen voor zaken als woningbouw en de aanleg van wegen. We zullen dus samen met de waterschappen hard moeten blijven werken aan verbetering van de waterkwaliteit.

Groen is overal, maar de hoeveelheid en de toegang tot groen zijn niet gelijk verdeeld. Daarom zijn wij groot voorstander van meer groen in de wijken en van initiatieven om kinderen kennis te laten maken met de natuur. Groen draagt niet alleen bij aan het welzijn van de inwoners van de provincie maar kan ook helpen de gevolgen van klimaatverandering, zoals hitte en wateroverlast, te verminderen. We moeten dus maatregelen voor de natuur, voor het klimaat en voor het water combineren.

Wat gaan we doen?

- We willen dat de provincie een lange-termijnvisie (voor 20 jaar) voor de landbouw maakt, waarin de doelen voor stikstof, klimaat en water zijn verwerkt en die boeren duidelijkheid biedt.

- Zolang de stikstofneerslag zo hoog is, willen we niet werken met instrumenten als een stikstofbank. We zijn tegen extern salderen (een bedrijf neemt de stikstofruimte over van een ander bedrijf dat stopt). De Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) heeft aangetoond dat zo'n systeem niet werkt.
- Als er stikstofruimte vrijkomt, gebruiken we die in de eerste plaats voor woningbouw en PAS-melders (boeren die van de overheid zonder natuurvergunning mochten werken, terwijl nu blijkt dat ze die toch moeten hebben).
- We gaan door met de plattelandscoaches.
- We ondersteunen boeren die hun brood willen gaan verdienen op een manier die beter is voor natuur en milieu. Daarbij willen we de natuurlijke leefomgeving van bedreigde weidevogels herstellen. Daarvoor zal het grondwaterpeil in de veenweidegebieden sneller omhoog moeten. We gaan uit van het beginsel "functie volgt peil", waarbij we de invloed op het milieu goed in de gaten houden.
- De provincie past bij het groenonderhoud natuurlijk bermbeheer toe.
- We maken geen uitzonderingen: iedereen die bijdraagt aan de uitstoot van stikstof, moet ook bijdragen en de vermindering, van de uitstoot, dus behalve de landbouw bijvoorbeeld ook de industrie en het vervoer.
- Wij blijven pleiten voor een maximumsnelheid van 100 km per uur op de snelwegen in de provincie en van 80 km per uur bij steden en op rondwegen. Op provinciale wegen brengen we de maximumsnelheid bij woongebieden terug tot 60 km per uur.
- Er moet doeltreffend toezicht zijn op de naleving van de regels voor natuur en milieu.
- Daarom moet het aantal ambtenaren dat met de handhaving van die regels is belast, omhoog.
- Overlast en schade door wild proberen we te voorkomen, toestemming om het af te schieten geven we slechts als het echt niet anders kan.
- Samen met de waterschappen brengen we het gebruik van grondwater in de provincie in kaart. We scherpen zo nodig ons vergunningstelsel aan om in de toekomst voldoende grondwater te houden. Daarbij betrekken we de Blauwe Agenda die is gekozen voor de waterhuishouding op en rond de Utrechtse Heuvelrug.
- We brengen in kaart hoe we het dreigende tekort aan drinkwater in de toekomst kunnen voorkomen en we verhogen de belasting op drinkwater voor grootverbruikers (bijvoorbeeld frisdrankfabrieken). Die betalen nu veel minder dan gewone huishoudens.

3 | De klimaatneutrale provincie

Wat is er aan de hand?

Het staat buiten kijf dat we de opwarming van de aarde moeten stoppen door van de fossiele brandstoffen kolen, olie en gas over te stappen naar bronnen die geen broeikasgas produceren, zoals zon, wind, waterkracht en aardwarmte. Daarmee verminderen we tegelijkertijd onze afhankelijkheid van bedenkelijke en soms regelrecht vijandige regimes voor onze energievoorziening. Hoe kwetsbaar die afhankelijkheid ons maakt, laten de oorlog in Oekraïne en de gevolgen daarvan voor onze gasvoorziening maar al te duidelijk zien.

In de afgelopen Statenperiode, waarin de PvdA deel uitmaakte van de coalitie die het dagelijks bestuur van de provincie vormde, zijn per regio door de provincie, gemeenten en maatschappelijke organisaties afspraken gemaakt over het opwekken van duurzame energie in Utrecht tot het jaar 2030. Er zijn de nodige hindernissen op de weg naar het verwerkelijken van die plannen. Het aanbod van elektriciteit uit duurzame bronnen groeit zo snel, dat het stroomnet het niet overal meer aankan. Daarnaast hebben gemeentebesturen het soms moeilijk om draagvlak te krijgen voor windmolens en zonneparken.

We hebben nu al steeds vaker te maken met de gevolgen van de opwarming van de aarde. Het weer wordt extremer, zomers zijn niet meer warm maar heet en door verminderde regenval komt de watervoorziening in gevaar, terwijl we aan de andere kant grote hoeveelheden regen in korte tijd krijgen te verwerken met wateroverlast en overstromingen als gevolg.

Het lage waterpeil in het veenweidegebied draagt bij aan de opwarming. Het veen "roest" daardoor aan de lucht, verdroogt en klinkt in, waarbij grote hoeveelheden van de broeikasgassen CO₂ en methaan vrijkomen. Daarnaast is het lage waterpeil in de polders slecht voor de natuur.

Wat vindt de PvdA?

De overgang naar duurzame energiebronnen maakt de kloof tussen arm en rijk groter: wie veel verdient kan een elektrische auto kopen waarvoor je geen wegenbelasting betaalt, wie minder verdient rijdt in een auto op benzine waar steeds meer belasting op komt om het gebruik te ontmoedigen; wie veel verdient kan besparen op zijn stookkosten door zijn huis te isoleren en er zonnepanelen op te leggen, wie minder verdient moet het vaak doen met een tochtige huurwoning en een torenhoge energierekening. De PvdA zal er steeds op letten dat maatregelen voor een duurzame energievoorziening rechtvaardig uitwerken.

Uit een onderzoek van de provincie naar de haalbaarheid en betaalbaarheid van de overgang naar duurzame energie blijkt, dat zaken als zonnepanelen en warmtepompen voor veel inwoners veel te duur zijn, terwijl juist die inwoners veel baat zouden hebben bij de besparing op de energierekening waar zulke uitgaven toe leiden.

De overbelasting van het stroomnet kan bedrijven en inwoners ontmoedigen duurzame energie op te wekken met bijvoorbeeld zonnepanelen, omdat die mogelijk niet op het stroomnet kunnen worden aangesloten. Om dat te voorkomen moeten we niet alleen het elektriciteitsnet zo snel mogelijk uitbreiden en versterken, maar ook andere oplossingen helpen ontwikkelen. Daarbij kun je denken aan bedrijven op een bedrijventerrein die stroom die zij opwekken delen en aan boeren of groepen bewoners die stroom in batterijen opslaan. We moeten hoe dan ook voorkomen dat de verstopping van het stroomnet een argument wordt om niet op duurzame energie over te stappen, want we kunnen ons geen vertraging veroorloven. Zo zullen gemeenten zich ook tot het uiterste moeten inspannen om

draagvlak te scheppen voor de duurzame energiebronnen waarover afspraken zijn gemaakt in de Regionale Energie Strategieën (RES).

De provincie wil in 2040 klimaatneutraal zijn en geen energie uit fossiele bronnen meer gebruiken. Wat de PvdA betreft is dat alleen haalbaar als we afspreken dat we in 2030 de uitstoot met 55 % hebben teruggebracht (vergeleken met 1990) en dat daarbij vooral de inwoners met een kleine portemonnee worden geholpen.

Veel woningen zullen in de toekomst zijn aangesloten op warmtenetten. De distributienetten voor gas en elektra zijn in handen van de overheid; volgens de PvdA is dat ook voor warmtenetten nodig. De winst uit windmolens en zonneparken komt nu ten goede aan particuliere bedrijven, terwijl de last is voor de inwoners die dat in hun woonomgeving krijgen. Dat moet anders. De PvdA wil dat omwonenden in zulke projecten als mede-eigenaar kunnen deelnemen en zo kunnen profiteren van de opbrengsten van duurzame energieopwekking. We onderzoeken of dat eigenaarschap kan worden gekoppeld aan de woning, zodat ook toekomstige eigenaars dat kunnen.

Onze mobiliteit, de manier waarop wij ons verplaatsen, heeft grote invloed op het klimaat. Minder met de auto en vaker met de fiets of het openbaar vervoer is nodig om een klimaatneutrale provincie te worden. Willen we dat echt, dan moet ook het aantal vliegtuigen van en naar Schiphol flink omlaag, en moet vliegveld Lelystad niet open gaan.

Wat gaan we doen?

- De provincie stimuleert onderzoek naar oplossingen voor de overbelasting van het stroomnet, waaronder opslag van duurzaam opgewekte elektriciteit in batterijen. Voor goede oplossingen voor bijvoorbeeld buurtbatterijen stellen we een subsidieregeling in.
- De provincie oefent maximale druk uit op de beheerder van het stroomnet om de capaciteit te vergroten en neemt een belang in de beheerder, Stedin. Daarnaast werkt de provincie een model uit om tot publieke warmtenetten te komen.
- Van gemeenten verwachten we dat zij zich in ieder geval houden aan de gemaakte afspraken over duurzame energieopwekking tot 2030 (RES 1.0). We steunen gemeenten bij het wegnemen van belemmeringen en het scheppen van draagvlak, maar uiteindelijk moeten zij de afspraken nakomen. We gaan met de gemeenten overleggen over wat er na 2030 moet gebeuren.
- In samenwerking met gemeenten sluiten we regiodeals met woningbouwverenigingen om huurhuizen zo snel mogelijk duurzaam te maken, te beginnen met de slechtst geïsoleerde woningen.
- Nog niet alle gemeenten doen mee aan het Schone Lucht Akkoord. We vragen alle gemeenten om mee te doen, om samen de luchtkwaliteit in onze provincie te verbeteren.

4 | De werkende en lerende provincie

Wat is er aan de hand?

De provincie Utrecht is een economisch sterk gebied. Er is veel werkgelegenheid, een hoge arbeidsdeelname en een betrekkelijk jonge beroepsbevolking (met name in de stad Utrecht). Daar mogen we trots op zijn. Er is een mooi netwerk van MBO's, HBO's en universiteit, waar jongeren hun talenten kunnen ontwikkelen. Tegelijkertijd kan niet iedereen meekomen en neemt de druk op de arbeidsmarkt door een tekort aan arbeidskrachten toe, vooral aan die met een MBO-opleiding. Die zijn nodig in de bouw, waar miljoenen huizen moeten worden geïsoleerd, bij de aanleg van nieuwe natuur- en recreatiegebieden en in de zorg voor de groeiende groep ouderen. Maar in plaats van meer gaan er minder jongeren naar het MBO, de komende 10 jaar wel 15% minder. En steeds meer MBO-studenten haken af omdat zij geen stageplek kunnen krijgen of de opleiding niet goed aansluit op de vraag van de arbeidsmarkt. Omdat er werk zat is, is de verleiding groot om dan maar ongeschoold aan de slag te gaan.

Het tekort aan geschoolde medewerkers leidt tot hogere werkdruk voor degenen die in een bepaald vakgebied werkzaam zijn. Dat is niet goed voor hun welzijn en hun gezondheid. Die werkdruk zien we bijvoorbeeld in het onderwijs. Scholen kampen met een lerarentekort en het uitvallen van lessen. Juist leerlingen met een achterstand lijden hieronder. Voor jonge gezinnen geldt dat kinderopvang lastig is te regelen, omdat ook daar een personeelstekort bestaat.

Door de economische groei is er in Utrecht een grote vraag naar ruimte. Bedrijven vestigen zich hier graag en dat is goed voor de werkgelegenheid, maar voor die bedrijven en hun werknemers zijn bedrijventerreinen en woningen nodig. Maar ruimte is schaars, en niet iedere economische activiteit draagt bij aan de leefbaarheid in de provincie. Er zijn grenzen aan de groei.

Wat vindt de PvdA?

Werk zorgt voor inkomen, een zinvolle dagbesteding, het biedt kansen om te leren en jezelf te ontwikkelen en het zorgt voor sociale contacten. Daarbij is zeggenschap van werknemers over de kwaliteit van de arbeid en over de arbeidsverhoudingen van wezenlijk belang. Daar schort het nog te vaak aan. In sommige sectoren wordt slecht betaald, is de werkdruk te hoog of zijn de arbeidsomstandigheden slecht. Dat moet anders, want stress en onzekerheid op je werk leiden tot stress thuis en in je omgeving.

Iedereen verdient de kans om zijn of haar talenten zo goed mogelijk te ontplooiën. Ons onderwijssysteem is daar ook op ingericht en dat moeten we koesteren. De overheid kan veel bijdragen aan het verbeteren van de aansluiting van opleidingen op de arbeidsmarkt. Zeker op het MBO is hier nog een wereld te winnen. Omdat zowel de opleidingen als de arbeidsmarkt over gemeentegrenzen heen gaan, ligt hier bij uitstek een taak voor de provincie. Om te laten zien hoe aantrekkelijk een goede vakopleiding is, om voldoende stageplaatsen te organiseren met een voor alle opleidingsniveaus gelijke stagevergoeding, om opleidingen en werkgevers samen te laten zorgen voor opleidingen die je datgene leren waar de arbeidsmarkt om vraagt.

Voor de PvdA is de gezondheidssector één van de belangrijkste van de Utrechtse economie. Zij biedt werkgelegenheid aan mensen van alle opleidingsniveaus en wordt door de vergrijzing alleen maar belangrijker. De PvdA wil dat de provincie deze sector krachtig stimuleert en Utrecht omdoopt tot Health Port van Nederland. We kiezen daarmee een profiel op een terrein waarop Utrecht sterk is. Het sluit bovendien naadloos aan bij de ontwikkelingen op Utrecht Science Park (de universiteit) en Food Valley.

Utrecht heeft een groot aantal bedrijventerreinen. Dat aantal willen we niet onbeperkt laten groeien. De PvdA heeft de voorkeur voor het verdichten en tegelijkertijd vergroenen en verduurzamen van bestaande terreinen. Sommige verouderde bedrijventerreinen kunnen worden veranderd in woongebieden, met gebouwen die ruimte bieden aan sport, muziek en andere culturele activiteiten. Detailhandel op bedrijventerreinen staan we niet toe.

Wat gaan we doen?

- Naleving van de CAO is een harde eis aan bedrijven waar de provincie opdrachten aan verleent. Van bedrijven waar we mee samenwerken verwachten wij dat zij hun medewerkers minimaal 14 Euro per uur betalen.
- Sociaal ondernemerschap stimuleren we met een provinciale subsidieregeling. Bij inkoop door de provincie tellen de sociale missie en de mate van circulaire bedrijfsvoering altijd mee bij de keuze van leveranciers. We verhogen de eis voor Social Return on Investment van 2 naar 5%.
- We maken samen met andere provincies en gemeenten afspraken over datacenters. We stellen eisen aan hun energieverbruik. De restwarmte van datacenters gebruiken we voor de verwarming van bedrijfspanden en woningen.
- We vragen het Bibliotheek Service Centrum om aan te sluiten bij lokale programma's om laaggeletterdheid te bestrijden en stellen daar subsidie voor beschikbaar.
- Vanuit de Utrecht Talent Alliantie organiseren we jaarlijks de week van het MBO om aankomende studenten de mogelijkheden in Utrecht laten zien.
- We stellen onderwijsadviseurs beschikbaar, die samen met de ROC's op Vmbo's aankomende studenten helpen zich te oriënteren.
- We maken afspraken met werkgeversverenigingen over het adopteren van MBO-studenten, zodat die al bij het begin van hun studie verzekerd zijn van een stageplaats met een fatsoenlijke vergoeding en een werkgarantie na afstuderen. De provincie geeft als werkgever het goed voorbeeld.
- Met de Vmbo-scholen, ROC's en werkgevers nemen we lesprogramma's kritisch onder de loep om ervoor te zorgen dat die je vaardigheden bijbrengen waar daadwerkelijk behoefte aan is. Omdat de nieuwste inzichten en technieken vaak op de werkvloer worden toegepast, stimuleren we dat een deel van het onderwijs bij bedrijven zelf gegeven wordt.
- De provincie stelt geld beschikbaar voor gemeenten die basisbanen inzetten. Mensen met zo'n baan kunnen bij gemeenten worden ingezet.

5 | De mobiele provincie

Wat is er aan de hand?

De provincie kiest en betaalt de bedrijven die het vervoer per bus en tram in Utrecht voor hun rekening nemen en bepaalt waar en hoe vaak bussen en trams rijden. Zij is ook verantwoordelijk voor de aanleg en het onderhoud van de provinciale wegen en fietsroutes, kortom: een belangrijke taak van de provincie is het mogelijk maken van de mobiliteit van haar inwoners, de manier waarop die zich verplaatsen. De provincie wil dat zoveel mogelijk mensen van het openbaar vervoer gebruik kunnen maken. Dan moet je niet alleen maar de drukbezette lijnen, die het meeste geld opleveren, in stand houden, maar ook de dunbezette, verliesgevende lijnen.

In de coronatijd nam het aantal reizigers met het openbaar vervoer sterk af, en het is nog steeds niet op het oude peil. Om desondanks zoveel mogelijk plekken in de provincie met het openbaar vervoer bereikbaar te houden, is een planning nodig die daarop inspeelt.

Met het aantal inwoners groeit ook het verkeer en de wegen in Utrecht lopen vol. Om meer mensen te verleiden om voor het openbaar vervoer of de fiets te kiezen in plaats van de auto, moet het openbaar vervoer comfortabel en snel zijn en moeten fietsverbindingen in de provincie goed op elkaar aansluiten. In het hart van de provincie, in en rond de stad Utrecht, moet het openbaar vervoer sterk worden uitgebreid en verbeterd.

Wat vindt de PvdA?

De PvdA vindt goed openbaar vervoer een nutsvoorziening die er voor iedereen moet zijn. Voldoende en betaalbaar openbaar vervoer maakt het voor iedereen mogelijk om naar het werk, de school of het ziekenhuis te gaan en sociale contacten te onderhouden, kortom: om volwaardig deel te nemen aan de samenleving. Openbaar vervoer in plaats van de auto is bovendien veel minder schadelijk voor het milieu. We moeten daarnaast oog hebben voor het gevaar van "vervoersarmoede". Niet iedereen kan zich een auto of een (elektrische) fiets veroorloven en sommige ouderen en mensen met een beperking kunnen zich niet zelfstandig verplaatsen. Voor hun mobiliteit zijn zij aangewezen op het openbaar vervoer.

- Openbaar vervoer

Voor de PvdA is de vraag welke behoefte om zich te verplaatsen mensen hebben, belangrijker dan hoe goed een lijn bezet is. Dat betekent niet dat we lege bussen willen laten rondrijden, maar wel dat we moeten proberen het openbaar vervoer zo in te richten dat mensen op zoveel mogelijk plekken in de provincie er gebruik van kunnen maken. Het jaarlijkse openbaar-vervoerplan maken we samen met de gemeenten. Zij weten het best waar reizigers behoefte aan hebben.

Het openbaar vervoer moet geschikt zijn voor mensen met een beperking. Voor hen zijn regiotaxi's als aanvulling op het gewone openbaar vervoer noodzakelijk. De PvdA vindt dan ook dat de provincie als vervoersautoriteit moet blijven bijdragen aan de regiotaxi. Bij de keuze van de ondernemingen die het openbaar vervoer in de provincie mogen uitvoeren, is de laagste prijs niet doorslaggevend. Het gaat ook om de kwaliteit en om goede arbeidsvoorwaarden voor de chauffeurs. En natuurlijk om duurzaamheid: elektrisch in plaats van benzine of diesel.

Om ook in de toekomst een volwaardig openbaar vervoer te hebben steken we met het Rijk en gemeenten geld in de uitbreiding van het tramlijnnennet in en om de stad Utrecht. We zijn voor het zogeheten wiel met spaken, een ringverbinding tussen knooppunten die op hun beurt snelle verbindingen hebben met het Centraal Station, voor een tweede Intercitystation bij Lunetten Koningsweg en voor een ondergrondse Merwedelijn.

- **Fiets**

Als het aan de PvdA ligt pakken meer forenzen en studenten de fiets. Dat is goed voor hun gezondheid en voor het milieu. Dat vereist dat we geld steken in aantrekkelijke fietsroutes, fietsenstallingen en leenfietsystemen, waarbij die laatste geen overlast voor omwonenden mogen opleveren. Om een sluitend netwerk van fietsroutes te krijgen willen we ontbrekende schakels aanleggen, zoals Houten-Nieuwegein-Utrecht west, Uithof-Zeist, Ponlijntracé Amersfoort-Leusden-Wouedenberg en langs het Amsterdam-Rijnkanaal. Daarnaast zijn (verbeterde) fietstunnels nodig bij Leersum en Austerlitz en een fietsroute F27 van Vianen naar Utrecht.

- **Auto**

Meer asfalt helpt maar tijdelijk. Het trekt meer auto's aan en daarmee komen de files weer terug. Wij willen voorkomen dat het aantal auto's meegroeit met het aantal woningen. Het openbaar vervoer en de fiets moeten volwaardige en comfortabele alternatieven zijn en je moet er nieuwe wijken goed mee kunnen bereiken. Verder kan Mobility as a Service (MaaS), waarbij allerlei vormen van vervoer slim worden gecombineerd, helpen het autogebruik terug te dringen, net als het gebruik van (bij voorkeur elektrische) deelauto's. Daarnaast pleiten wij voor plaats- en tijdafhankelijk rekeningrijden op de snelwegen in Utrecht.

Wat gaan we doen?

Openbaar vervoer:

- Toegankelijk en betaalbaar openbaar vervoer met een fijnmazige dienstregeling, waarbij goed gekeken wordt naar de vervoerswensen van ouderen én van jongeren.
- Meer maatwerk en minder marktwerking. In 2025 vervallen de huidige contracten met vervoersmaatschappijen. Vooruitlopend daarop willen we onderzoeken in hoeverre de provincie het openbaar vervoer zelf zou kunnen uitvoeren (inbesteden in plaats van uitbesteden). Maar wat de vorm ook wordt, openbaar vervoer moet in de hele provincie beschikbaar zijn en kunnen worden aangepast aan het aantal reizigers. En de bussen moeten elektrisch rijden.
- Gratis openbaar vervoer voor 67-plussers met alleen AOW en voor de overige minima.

Fiets:

- Versneld voltooiën van een dekkend netwerk van doorfietsroutes. We voorkomen dat snel- en langzaam verkeer elkaar moet kruisen.
- Meer gratis fietsenstallingen bij treinstations, trams en bushaltes.
- Een publiekscampagne om verschillende groepen fietsers, zoals amateurwielrenners, speed pedelec-gebruikers en maaltijdbezorgers, tot veilig gedrag te stimuleren.

Auto en motor:

- We onderhouden de kwaliteit en de veiligheid van het bestaande provinciale-wegennet, maar besteden minder aan uitbreiding (maar natuurlijk wel aan de bereikbaarheid van nieuwe wijken).
- We maken een plan voor het reguleren van grote groepen motorrijders over kleine wegen.

Vertaald naar concrete situaties in diverse gemeenten betekent dit, dat:

- De provincie met het Rijk en de betrokken gemeenten meebetaalt aan de Merwedelijn en de Papendorplijn, en we verdergaan met het onderzoek naar de haalbaarheid van de Waterlinielijn, evenals met het onderzoeken van de mogelijkheden voor het doortrekken van de Merwedelijn of de Papendorplijn naar Rijnenburg;
- De rondweg bij Veenendaal-oost (de N233) 1x1 blijft;
- Aanpassingen aan de A27 bij Amelisweerd plaatsvinden 'binnen de bak', zodat het bos niet verder wordt aangetast;
- Alle drie de kruisingen in de Noordelijke Randweg Utrecht ter wille van de leefbaarheid in Overvecht ondertunneld worden;
- We bij de verbreding van de Rijnbrug de mogelijkheid openhouden om in plaats van 2x2 rijstroken er 3 (inclusief een wisselstrook) en een vrije busbaan aan te leggen;
- Er een volwaardige oostelijke aansluiting van Houten op de A2 komt;
- De N229 ter hoogte van Bunnik wordt 'omgeklapt' en de fietsbrug over de A2 wordt vernieuwd ten behoeve van de nieuwe wijk Kersenweide en de ontwikkeling van het stationsgebied;
- We knelpunten in het openbaar vervoer oplossen door onder meer buslijn 120 een halte bij station Abcoude te geven, bus 77 weer door te laten rijden naar Vreeswijk, een buslijn tussen Bunnik en Zeist in te stellen en een weekendbus naar Lage Vuursche te laten rijden.

6 | De bruisende provincie

Wat is er aan de hand?

Met 10.000 nieuwe huizen per jaar en een enorme uitbreiding van de werkgelegenheid gaat het aantal inwoners van Utrecht fors groeien. Maar het leven is meer dan alleen wonen en werken. Meer inwoners vraagt ook meer mogelijkheden voor vrijetijdsbesteding en meer cultureel aanbod. Nieuwe gebiedsontwikkeling mag niet ten koste gaan van het vele erfgoed dat de provincie rijk is.

Het programma 'Groen groeit mee' laat goed zien hoeveel nieuwe recreatiemogelijkheden er de komende jaren ontwikkeld moeten worden. In de cultuur- en erfgoed nota 'Voor jong en altijd' heeft het provinciebestuur een stevige visie op cultuur neergezet. In de coronatijd liep de provincie voorop om de cultuursector er doorheen te helpen. De basis is er dus, maar het tijdperk na corona en de groei van de provincie vragen om extra investeringen.

Wat vindt de PvdA?

Het is ontzettend belangrijk dat kinderen al op jonge leeftijd in aanraking komen met cultuur. In het basisonderwijs is dat behoorlijk op orde, maar in het voortgezet onderwijs is er nog een wereld te winnen. Vooral op veel vmbo-scholen ontbreekt het aan cultuur in de klas. Dat moet veranderen, vindt de PvdA.

Nu corona voorbij is, zijn veel festivals gelukkig weer terug. Maar ze hebben het vaak zwaar. Corona heeft niet alleen flinke gaten in hun financiële reserves geslagen, ook zijn veel ervaren medewerkers iets anders gaan doen. Een bruisende provincie kan in de ogen van de PvdA niet zonder festivals. Wij willen (niet-commerciële) festivals daarom langjarig ondersteunen. Grote festivals kunnen wel geluidsoverlast veroorzaken die over gemeentegrenzen heengaat. De provincie moet erop toezien dat daarover afstemming tussen de betrokken gemeenten plaatsvindt.

De komende jaren moet ruim 3.000 hectare aan recreatiegebied en verbindingen tussen recreatiegebieden worden aangelegd. Die moeten net als de bestaande gebieden worden beheerd. De verantwoordelijkheid voor de aanleg en het beheer zijn erg versnipperd over recreatieschappen, plessenschappen, gebiedscommissies, gemeenten, de provincie en organisaties als Staatsbosbeheer en Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug. De PvdA vindt dat de provincie daar meer eenheid in moet brengen. Samenwerken loont, zeker als het gaat om het krijgen van subsidies uit nationale en Europese potten.

De cultuurhistorische atlas brengt het vele erfgoed in de provincie prachtig in beeld. Wij willen bij gebiedsontwikkelingen dat erfgoed behouden en versterken daarmee de rijke historie van onze provincie voor haar inwoners zichtbaar maken.

Wat gaan we doen?

- We verdubbelen de cultuurimpuls voor het voortgezet onderwijs en zetten het extra geld vooral in op de Vmbo-scholen.
- Ieder kind op de middelbare school krijgt een museumjaarkaart.
- De provincie ondersteunt streekmusea.
- De provincie breidt haar rol als samenwerkingspartner voor de cultuur- en erfgoedsector uit.
- Als het herstel van de coronaperiode langer duurt, blijft de provincie de culturele sector gedurende die tijd steunen. We bieden ook steun vanwege de stijgende energiekosten.
- We stellen jaarlijks extra geld beschikbaar om restauratie-achterstanden in het cultureel erfgoed (buitenplaatsen, Rijksmonumenten, Unesco-erfgoed) in te halen.
- Adviseurs cultureel erfgoed worden vast onderdeel van de flexpool versnelling woningbouw.
- We maken werk van de plannen in "Groen groeit mee". Daarvoor neemt de provincie het initiatief om met alle betrokken partijen de aansturing van de aanleg en het beheer van recreatiegebieden op één plek te organiseren. Bij het inschrijven op Rijks- en Europese subsidies neemt de provincie het voortouw.

7 | De zichtbare provincie

Wat is er aan de hand?

Het zogeheten middenbestuur, de provincie, is bij inwoners tamelijk onbekend. De meeste Nederlanders hebben een duidelijker beeld van de Rijksoverheid en de gemeenten en van wat die voor hen (kunnen) doen. Maar ook het beleid en de besluiten van de provincie hebben grote invloed op het dagelijkse leven van de Utrechters. Waar woningen worden gebouwd, wegen worden aangelegd, het openbaar vervoer, het plaatsen van windmolens en de aanleg van zonneparken, het aanpakken van de stikstofcrisis en de aanleg van recreatiegebieden: allemaal zaken die over de grenzen van gemeenten heengaan en waar de provincie zich daarom mee bezig houdt, en de opsomming is nog lang niet volledig.

Het is belangrijk dat inwoners van de provincie zich daarvan meer bewust worden. Niet omdat de provincie zo graag in het zonnetje wil staan, maar omdat alleen mensen die weten en begrijpen wat de provincie doet daar als burger invloed op kunnen uitoefenen.

Wat vindt de PvdA?

In de provincie Utrecht staat de menselijke maat voorop. Mensen moeten erop kunnen vertrouwen dat het provinciebestuur bij het afwegen van belangen ook het hunne betreft. Dat vertrouwen is niet vanzelfsprekend en moeten we verdienen door dienstbaar te zijn en toezeggingen en beloftes na te komen. Dat geldt voor bedrijven en gemeenten trouwens niet minder dan voor de individuele burger. Daarnaast moeten de inwoners van de provincie bij het beleid worden betrokken en daar invloed op kunnen uitoefenen. En dat beleid moet gericht zijn op verbetering van de leefomstandigheden en de sociaal-economische en maatschappelijke positie van alle inwoners en tweedeling op alle fronten tegengaan.

Wat gaan we doen?

- Er komt een loket (ook digitaal) waar inwoners van de provincie terecht kunnen met vragen, maar ook met hun opvattingen over wat de provincie doet of zou moeten doen. Zij krijgen ook te horen wat daarmee is of wordt gedaan.
- De provincie werkt samen met maatschappelijke (burger)initiatieven, zeker op voor de provincie belangrijke terreinen als de overgang naar duurzame energiebronnen, het oplossen van de woningnood, de stikstofcrisis en het openbaar vervoer. Daarbij moet helder zijn wat burgers kunnen verwachten. De provincie maakt daar duidelijke richtlijnen voor.
- In speciaal voor hen georganiseerde bijeenkomsten krijgen leerlingen van de diverse scholen in het voortgezet onderwijs en nieuwe Nederlanders de kans kennis te maken met het provinciebestuur en zijn activiteiten.
- We werken met nieuwe vormen van democratie, met inwonersparticipatie en co-creatie. Van groot belang is dat we burgers betrekken bij de vormgeving van het beleid en niet alleen bij de uitvoering.
- De provincie benoemt een eigen ombudsman, waar inwoners terecht kunnen voor alle problemen die zij ervaren in contact met de Provincie. Een onafhankelijke specialist zit klaar om klachten en vragen van inwoners te beantwoorden en kan mogelijk een onderzoek starten naar het handelen van de provincie.
- De provincie organiseert halfjaarlijkse bijeenkomsten voor gemeenteraadsleden in de provincie, die daar van gedachten kunnen wisselen over het provinciale beleid.

8 | De investerende provincie

Wat is er aan de hand?

In de afgelopen bestuursperiode is de provincie mede onder leiding van de PvdA weer financieel op orde gekomen, waardoor zij in staat is tijdig een goede en door de accountant goedgekeurde jaarrekening op te stellen. Daardoor heeft de provincie veel geld kunnen steken in versnelling van de woningbouw en in natuurontwikkeling. De hogere uitgaven zijn voor een deel betaald uit reservepotjes die toch niet werden gebruikt. Die reserves zijn daardoor kleiner geworden, maar de provincie is financieel gezond gebleven.

Wat vindt de PvdA?

De uitgaven die we de afgelopen jaren hebben gedaan, blijven nodig. Verder kosten de plannen die we in dit programma hebben opgenomen, ook geld. Maar we willen de provincie niet in de rode cijfers laten belanden. Dat hoeft ook niet als we sober zijn met uitgaven voor bestaande taken, ongebruikte reservepotjes aanspreken en de opslag die iedere provincie op de motorrijtuigenbelasting mag leggen (de "opcenten"), die in Utrecht laag is, gelijk trekken met het landelijke gemiddelde. Zo kunnen we én onze plannen uitvoeren én blijft de provincie de komende jaren financieel sterk.

Wat gaan we doen?

We hebben onze wensen in dit programma financieel vertaald, zodat de gevolgen voor het provinciale huishoudboekje duidelijk zijn. Voor de voorstellen die wij voor de komende vier jaar doen, is ruim 100 miljoen Euro extra nodig.

- Om woningbouwprojecten te versnellen trekken we de komende vier jaar 30 miljoen Euro uit. Daarnaast stellen we 20 miljoen Euro beschikbaar om gemeenteleningen voor het verduurzamen van woningen aan te vullen en jaarlijks 1,35 miljoen Euro voor duurzaamheidssubsidies.
- Om het openbaar vervoer te verbeteren en gratis te maken voor minima en om de regiotaxi te behouden trekken we jaarlijks 11 miljoen Euro uit.
- We stellen jaarlijks 3 miljoen Euro beschikbaar om van 200 basisbanen bij gemeenten de helft van de kosten voor onze rekening te nemen.
- Voor extra investeringen in doorgaande fietsroutes rekenen we 7 ton kapitaallasten, wat goed is voor ongeveer 20 miljoen Euro extra voor het fietsen.
- Om gemeenten te ondersteunen trekken we jaarlijks 750.000 Euro uit, waarmee ze onder meer goede woonzorgvisies kunnen opstellen.
- Voor versterking van de handhaving van milieuregels nemen we jaarlijks een half miljoen Euro op in de begroting.
- We verhogen de subsidie voor het Bibliotheek Service Centrum met 1,5 miljoen Euro per jaar voor lokale programma's om laaggeletterdheid te bestrijden.
- Voor cultuur en voor onderwijs en arbeidsmarkt trekken we per jaar 4,8 miljoen Euro extra uit.
- Voor de versterking van de publieksfunctie van de provincie stellen we jaarlijks 400.000 Euro beschikbaar.

Uiteraard staat de PvdA voor een gezonde, sluitende begroting. Om onze wensen te betalen gebruiken we voor een deel het overschot op de begroting. Daarnaast dekken we de extra uitgaven op de volgende manieren, waarbij we incidentele (eenmalige) uitgaven dekken met incidentele middelen en structurele uitgaven (die elk jaar terugkomen) met structurele middelen.

- We passen de opcenten op de motorrijtuigenbelasting aan tot het landelijke gemiddelde.
- In de begroting is een post Onvoorzien opgenomen, die nooit wordt gebruikt. We brengen die post terug tot een minimum.

- We bouwen de begroting opnieuw op via de methode van zero based budgeting, zodat uitgaven waarvan het doel niet (meer) helemaal duidelijk is komen te vervallen.
- We spreiden vervangingsinvesteringen over een langere periode, waarmee we kapitaallasten uitstellen.
- Voor de versnelling van de woningbouw en de duurzaamheidssubsidies zetten we de saldireserve in.

financiële effecten verkiezingsprogramma PvdA	x €1.000				
intensiveringen:	2023	2024	2025	2026	2027
continueren en uitbreiden flexpool (i)	200	500	500	500	500
ondersteuning gemeenten woonzorgvisies (i)	250	250	0	0	0
cofinanciering duurzaamheidsleningen (balansmutatie)	-	-	-	-	-
cofinanciering duurzaamheidssubsidies (i)	500	1.000	1.000	1.000	1.000
subsidieregeling verduurzaming VvE's (i)	-	250	250	250	250
versnelling woningbouw (i)	2.000	7.000	7.000	7.000	7.000
continueren plattelandscoaches (rijksbudget stikstof)	-	-	-	-	-
intensiveren handhaving milieu (s)	250	500	500	500	500
subsidieregeling lokale stroomopslag (i)	-	-	100	100	100
belang in Stedin (balansmutatie)	-	-	-	-	-
aansluiten bij lokale programma's laaggeletterdheid (s)	-	1.500	1.500	1.500	1.500
week van het MBO (s)	75	75	75	75	75
onderwijsadviseurs (s)	300	300	300	300	300
verdubbeling cultuurimpuls onderwijs (s)	-	450	450	450	450
versterking cultuur- en erfgoed, streekmusea		4.000	4.000	4.000	4.000
cofinanciering 200 basisbanen (s)	-	1.500	3.000	3.000	3.000
openbaar vervoer op orde (s)	-	5.000	5.000	5.000	5.000
gratis OV minima (s)	-	2.000	4.000	4.000	4.000
continueren regiotaxi (s)	-	2.000	2.000	2.000	2.000
aanleg regionale fietsroutes (kapitaallasten) (s)	-	-	200	400	600
uitbreiding gratis fietsenstallingen (kapitaallasten) (s)	-	-	30	60	90
publiekscampagne veilig fietsen (s)	-	75	75	75	75
co-financiering lightrail (s)	PM	PM	PM	PM	PM
publieksloket (s)	100	250	250	250	250
ombudsman (s)	-	150	150	150	150
totaal intensiveringen	3.675	26.800	30.380	30.610	30.840
dekking					
tarief opcenten naar gemiddelde NL (s)	-	11.200	11.200	11.200	11.200
inzet post onvoorzien (s)	750	1.700	1.700	1.700	1.700
taakstelling zero based budgeting (s)	-	2.400	4.800	4.800	4.800
temporiseren vervangingsinvesteringen (i)	-	-	500	500	500
inzet begrotingsruimte		2.300	4.000	4.000	4.000
inzet saldireserve (i)	2.950	9.200	8.350	8.350	8.350
totaal dekking	3.700	26.800	30.550	30.550	30.550
effect op begrotingsruimte	25	0	170	-60	-290

Foto's: pixabay.com, pixhere.com, istockphoto.com

PARTIJ VAN DE ARBEID